

Sapançalı Hasan Hüsnü'nün 1921'de Karaman İdâdîsinde Düzenlenen Sicill-i Talim Varakası

Kendisinden sonraya birçok belge ve bilgi bırakması, üstelik o belge bilgilerin hem kendisi için hem de çalıştığı şehirler için tarihi kaynak niteliğinde olması, onu özel kılan sebeplerin başındadır. Resmi kayıtlar ve bıraktığı eserler onun ne derece etkin ve üretken bir hayat geçirdiğini gösteriyor. Yaptığı çalışmalarla özellikle Karaman, Aksaray ve Niğde için ölümsüz ve önemli eserler bıraktı. Önceleri kimseler bilmezken, halen de hak ettiği kadar bilinmiyor, şimdilerde Sapançalı Hasan Hüsnü ve eserleri üzerine yayınlar son yıllarda arttı.

Sapançalı Hasan Hüsnü'ye ait olup yayınlanan ama irdelemesi ve değerlendirmesi yapılmayan belgelerden biri de Karaman İdâdîsinde hazırlanan 1337 / 1921 yılı Hüsnü Efendi Sicill-i Talim Varakası'dır.

Sapançalı Hasan Hüsnü'nün 1337 / 1921 Tarihli "Sicill-i Talim Varakası" eğitim tarihi yanında şehir tarihi ve biyografiler için bolca bilgi barındıran çok önemli arşiv belgesi türüdür.

Sicill-i talim varakaları

Sicill-i talim varakaları, öğret-

men sicil raporlarının öncüsü, ilk tipidir. Osmanlı Devleti'nde eğitim öğretim yılı sonunda öğretmenler için düzenlenen ve siciline işlenen belgelerdir. Bu belgelerin yasal dayanağı ise 1916 yılında çıkarılan Dârülmualimîn ve Dârülmualimât-ı İptidâiye Talimât-nâmesi'dir. Bu talimatnameye göre müdür veya müdireler okul iş ve işleyişinden birinci derecede sorumludular. Mevzuata uygun eğitim öğretim yapılması için sık sık derslere girerek öğretmen ve öğrencilerle görüşürler, konuşurlar ve eğitim öğretim süreçlerinin doğru yürümesini sağlardı. Devamsızlık yapan, eğitim öğretimi aksatan öğretmen ve memurların maaşlarında kesinti yaparak gerekçesini tahakkuk defterine işlerlerdi.

Önemli bir başka görev ve işleri; sene sonundaki sınavlardan sonra her bir öğretmen hakkında ayrı ayrı "sicill-i talim varakası" düzenleyip maarif müdürlüklerine göndermekti (Maarif Nezareti, 1332 / 1916).

Sicill-i talim varakaları, tutulan kayıtlar ve barındırdığı bilgiler ba-

Yusuf YILDIRIM

kımından çok önemli tarihi belgelerdir. Bu belgeler eğitim tarihine ışık tuttuğu kadar döneminin siyasi ve sosyal olaylarına dair ip uçları bulundurlar. Bir bakıma kişisel tarih kayıtlarıdır.

Sapancalı'nın 1337 / 1921 Tarihli Sicill-i Talim Varakası

Hakkında şimdiye kadar birçok yazı yazılmış, birçok belge ve dosya yayınlanmış olan Sapancalı Hasan Hüsnü'nün 1337 / 1921 tarihli "Sicill-i Talim Varakası" ilk kez Doğan Koçer tarafından kaynak gösterilmeden yayınlanmıştır (Koçer, 2011:97, 105). Koçer, yazısında Sapancalı'nın hayatını anlattığı bölümde, belgedeki bilgilerden yararlandığı gibi yazı sonuna belgeyi çevirisiyle koymuştur

(Koçer, 2011: 101, 104:105). Çok iyi yorumlayarak kullandığı belge de Koçer, bir kelimeyi yanlış okumadan kaynaklı çok önemli bilgiyi kaçırmıştır. "A'za" okuduğu kelimenin aslı ise "ussât" yani isyancılarıdır. Nevzat Topal da Doğan Koçer'in bu yazısını alıntıylaarak (Topal, 2021:24, 46) bu belgeden yararlanmış. Belgede yine okunamayan Karaman İdâdisi Müdürlüğünün mühründe yazılı adı, bu yazı ile tarafımdan okunmuştur.

Bu yazıda belge metni çerçevesinde Sapancalı'nın 1337 / 1921 Tarihli "Sicill-i Talim Varakası'nın transkripsiyonu ve çevirisi verilecek sonra belge metninin ayrıntılı irdelemesi ve değerlendirilmesi yapılacaktır.

Sapancalı'nın 1337 / 1921 Tarihli Sicill-i Talim Varakası'nın transkripsiyon

[1]336-[1]337 Sene-i Dersiyesi: Karaman İdâdi Mektebi Ulûm-ı Riyâzi-ye Dersi Muallimi Hüsnü Efendi'nin Sicill-i Talim Varakasıdır.	
Mahal ve târîh-i velâdeti ve hangi âileye mensûbu olduğu	[1]314 Sapanca Cenkci oğullarından
Menşe ve târîh ve derece-i nişânı	[1]327 Mercan İdâdisi ve Mâliye Mektebinden [1]329'da a'lâ derecede nişân itmiştir.
Hıdmet-i devlete târîh-i duhulü	[1]329
Hıdmet-i maârifeye târîh-i duhulü	[1]331
Bu vazifeye târîh-i duhulü ve el-yevm hıdmet-i askeriyede ise hangi târîhden beri müstahdem bulunduğ	[1]336
Maâş-ı hâzırı ve haftada saat-i meşğûliyeti	"800" (guruş) olup hafta (ders) saat meşğûliyeti 24 saattir.
Hangi lisânlarla tekellüm hangi lisânlarla kitâbet ider?	Türkçe tekellüm ve kitâbet ider. Lazca ve Gürcüce tekellüm ider.
Hangi lisanlarla muharrir-i âsârda tettebbuatda bulunur?	Türkçe lisanıyla muharrir-i âsârda tettebbiatda bulunabilir.
Matbû'-ı âsârı varsa isimleri?	Yokdur
Resmî ve husûsî diğer bir vazîfesi varsa nev'î sâ'at meşğûliyeti ve ma'âş ve ücreti?	Husûsî olarak hastahanedeki "500" guruş maâşla memûr vazîfesi görmektedir.
Mizâcı, derece-i faâliyeti, kâbiliyeti ve temâyülâtı mesleğine muhabbeti	Mizâcı iyi olup derece-i faâliyet ve mesleğine muhabbeti orta haldedir.

Mücerred midir müteehhil midir, kaç çocuğu vardır?	Değildir.
Hangi şubede ihtisâsı vardır talebeye karşı vaziyeti ve onlar üzerindeki nüfûz ve tesîri?	Hiçbir şubede ihtisâsı yoktur. Talebeye karşı nüfuz ve tesiri de noksandır.
Tedrisât hangi bahse kadar takib edilmiştir program ikmâl olunamamış ise esbâbı	Program mucibince tedrisât gösterilmiştir.
Derslerindeki malûmât ve derece-i iktidârıyla usûl-ı tedrisi	Derslerindeki derece-i iktidârı istenilen miktârda değildir.
Bu sene tedrisata mübâşeret idildiği târihe nazaran bu dersin kaç sâat okutdurulması icâb iderdi. Muallim bu derslerin isbâd-ı vücûd itmiştir?	“864” sâat okutdurulması icâb iderdi. Muallim bu derlerin “624” sâatinden ispât vücûd itmiştir.
Tebeddül vâki olmuş ise selefinin devâm ve gayûbeti	Selefi 282 sâat ders gösterüb sonra vazîfessini terk itmiştir.
Muallimin dersi terk itmesi ne gibi mazeretlere müsteniidir ve hakkında talimâtın altmış dördüncü maddesi ahkâmı ne sûretle tatbîk edilmiştir?	Ussânın şehre duhulü ve mektebin askerî tarafından işgâl olunmasından muallim “240” sâat derse girememiştir.
İmtihân-ı umûmî ne netîce virmiştir?	İyi netîce virmiştir.
Muallimin ahvâl-i umûmiyesi hakkında mekteb müdürünün mütâlaası	Muallim-i mûmâ ileyhin dârulmualliminden ehliyet nâmesi olub mezkûr dersleri gösterecek kadar iktidara mâlik olmadığı görülmektedir. Fî 1 Temmuz sene [1]337 Karaman İdâdî Müdiri [Mühür] Mehmed Arif (?)
Muallimin ahvâl-i umûmiyesi hakkında maarif müdürünün mütâlaası	Ders ve imtihanlarında bulunmadığım cihetle derece-i iktidâr ve liyakatine vükûfum yoktur. Ancak idâdiden ve mâliye mektebinden mezûn bulunması ve imtihân-ı umûmiyenin iyi netîce virmesi i'tibâriyle uhdesindeki dersleri okudabileceği anlaşılmaqda hastahaneden çekilmesi ve çekilmediği takdirde muallimliğine hitâm virilmesi lâzımdır. Faâl ve zeki bir gençdir. 6 Temmuz sene [13]37 Konya Maarif Müdürü [İmza] Mehmed Ferid
Muallimin ahvâl-i umûmiyesi hakkında teftiş raporunun hûlasası	
Tedrisât-ı âliye dâiresinde mütâalası	

**Sapancalı'nın 1337 / 1921 Târîhl Sicill-i
Talim Varakası'nın diliçi çevirisi**

1336-1337 Ders Yılı Karaman Lisesi Matematik Dersi Öğretmeni Hüsnü Efendi'nin Sicill-i Talim Varakasıdır.	
Doğum yeri ve tarihi, ailesi	1314 /1898 Sapanca Cenkcı oğullarından
Menşe ve tarihi ve nişan derecesi	1327 / 1911 Mercan Lisesi ve Mâliye Mektebinden 1329 / 1913'te "a'lâ (pekiyi)" derecede nişan almıştır.
Devlet hizmetine giriş tarihi	1329 / 1913
Milli Eğitim hizmetine giriş tarihi	1331 / 1915
<i>Şimdiki görevine başlama tarihi ve askeri görevde bulunuyorsa hangi tarihte görevlendirildiği</i>	1336 / 1920
Mevcut maaşı ve haftalık ders saati	"800" guruşdur, haftalık 24 ders saati vardır.
Hangi dilleri konuşur hangi dillerde yazı yazar?	Türkçe konuşur ve yazar, Lazca ve Gürcüce konuşur.
Hangi dillerde eser yazıp bastırabilir?	Türkçe eserler yazıp bastırabilir.
Basılmış eserler varsa isimleri?	Yoktur.
Resmi ya da özel başka bir görevi varsa çalışma saatleri ve maaş ya da ücreti?	Hastahanede "500" kuruş maaşla memurluk yapmaktadır.
Kişiliği, çalışmaları, yetenekleri, eğilimleri ve mesleğine olan sevgisi	Kişiliği iyi olup çalışmaları ve mesleğine olan sevgisi ortadır.
Bekar mıdır, evli midir, çocukları var mıdır?	Değildir.
Hangi alanda uzmanlığı vardır, öğrenciye hâkimiyeti ve etkisi nasıldır?	Bir alanda uzmanlığı yoktur. Öğrenciye karşı hakimiyeti ve etkisi eksiktir.
Eğitim öğretim müfredatı hangi konuya kadar takip edilmiştir? Program tamamlanmamış ise gerekçesi nedir?	Programa uygun ders yapılmıştır.
Alan bilgisi, sınıf yönetimi ve öğretme yöntemleri	Sınıf yönetimi istenilen düzeyde değildir.
Eğitim öğretim yılı başı itibarıyla bu dersin toplam kaç saat işlenmesi gerekirdi, öğretmen bu dersi gereken yere kadar işlemiş midir?	Bu dersin toplam 864 ders saati işlenmesi gerekirdir. Öğretmen bu dersi 624 saat işlemiştir.
Ders öğretmeni değişti ise önceki öğretmenin işlediği ders saati ve gidiş sebebi?	Önceki öğretmen 282 saat ders işleyip sonra görevini bırakmıştır.

Öğretmenin dersi bırakması ne gibi sebeplere bağlıdır ve hakkında talimatın 64. maddesi ne şekilde uygulanmıştır.	İsyancıların şehre girişi ve okulun asker tarafından işgal edilmesinden dolayı öğretmen 240 saat ders işleyememiştir.
Genel sınavın sonucu nedir?	İyi sonuçlanmıştır.
Öğretmenin genel durumu hakkında okul müdürünün görüşü	Öğretmen Hüsnü Efendi'nin öğretmen okulundan ehliyet nâmesi vardır. Derslerini öğretecek yeterlilikte olmadığı görülmektedir. 1 Temmuz 1921 Karaman Lisesi Müdürü [Mühür] Mehmed Arif (?)
Öğretmenin genel durumu hakkında maarif müdürünün görüşü	Ders ve sınavlarına girmedğimden öğretmenliği hakkında görüş bildirecek kadr bilgim yoktur. Ancak maliye mektebinden ve liseden mezun olmasına ve genel sınavından iyi bir sonuçla çıkmasına bakarak sorumluluğundaki dersleri işleyebileceği anlaşılmaktadır. Bu durumda hastaneden çekilerek tamamen derslere girmesi gerekmektedir. Hastaneden çekilmezse de öğretmenliğine son verilmesi gerekmektedir. Çalışman, etkin ve zeki bir gençtir. 6 Temmuz 1921 Konya Maarif Müdürü Mehmed Ferîd (Uğur)
Muallimin ahvâl-i umûmiyesi hakkında teftiş raporunun hûlasası	
Tedrisât-ı âliye dâiresinde mütâalası	

Sapancalı'nın 1337 / 1921 Tarihli Sicill-i Talîm Varakası'nın irdelemesi

Söz konusu sicill-i talim varakası, 1920-21 Eğitim Öğretim Yılı sonunda bir sayfa olarak düzenlenmiştir. Belge kayıtları; kişinin kimlik ve görev bilgileri olmak üzere iki ana bölümden oluşur. Kayıtlar, dolaylı yönden kişinin kişilik özellikleri ve şehir tarihine ait az da olsa bilgiler barındırır.

Sicill-i ahvâlin belge künyesi ve özellikleri

Belge türü: Sicill-i talim varakası (Öğretmenlik raporu)

Belgenin düzenlenme tarihi: 6 Temmuz 1921

Belgeyi düzenleyenler: Karaman İdâdîsi Müdürü Mehmed Arif ve Konya Maarif Müdürü Mehmed Ferid (Uğur)

Belge düzenlenen kişi: Hasan Hüsnü Bey

Belgenin düzenlenme yeri:
Karaman, Konya

Belgeyi düzenleyen kurum:
Karaman İdâdisi, Konya Maarif
Müdürlüğü

Belge kâğıt türü: İkinci ha-
mur kâğıt

Belge yazı türü: Matbu nesih
ve rik'a

Belgenin bölümleri: Adına
düzenlenen kişinin kimlik bilgileri
ve memurluk bilgileri olmak üzere
iki ana bölümden oluşmaktadır.

Belgenin bilgi başlıkları:

Kimlik bölümü bilgi başlıkları:
"Mahal ve târîh-i velâdeti ve hangi
âileye mensûbu olduğu", "Menşe ve
târîh ve derece-i nişânı"

Memuriyetiyle ilgili bilgi baş-
lıkları: "Hıdmet-i devlete târîh-i
duhulü", "Hıdmet-i maârife târîh-i
duhulü", "Bu vazîfeye târîh-i duhulü
ve el-yevm hıdmet-i askeriyede ise
hangi târîhden beri müstahdem bu-
lunduğu", "Maâş-ı hâzırı ve haftada
saat-i meşgûliyeti", "Hangi lisânlar-
la tekellüm hangi lisânlarla kitâbet
ider?", "Hangi lisanlarla muharrir-
i âsârda tetebbuâtında bulunur? ",
"Matbû'-ı âsârı varsa isimleri?",
"Resmî ve husûsî diğer bir vazîfesi
varsa nev'i sâ'at meşgûliyeti ve ma'âş
ve ücreti?", "Mizâcî, derece-i faâliye-
ti, kâbiliyeti ve temâyülâtı mesleğine
muhabbeti", "Mücerred midir mü-
teehhil midir, kaç çocuğu vardır? ",
"Hangi şubede ihtisâsı vardır talebe-
ye karşı vaziyeti ve onlar üzerindeki
nüfûz ve tesîri? ", "Tedrîsât hangi
bahse kadar takîb edilmiştir program
ikmâl olunamamış ise esbâbi", "Ders-
lerindeki malûmât ve derece-i iktidâ-
rıyla usûl-ı tedrîsi", "Bu sene tedrîsa-
ta mübâşeret edildiği târîhe nazaran
bu dersin kaç sâat okutdurulması
icâb iderdi. "Muallim bu derslerin
isbâd-ı vücûd itmiştir? ", "Tebeddül

vâki olmuş ise selefinin devâm ve gay-
bûbeti", "Muallimin dersi terk itmesi
ne gibi mazeretlere müsteniidir ve
hakkında talimâtın almış dördün-
cü maddesi ahkâmı ne sûretle tatbîk
idilmiştir? ", "İmtihân-ı umûmî
ne netice virmişdir? ", "Muallimin
ahvâl-i umûmiyesi hakkında mekteb
müdürünün mütâlaası", "Muallimin
ahvâl-i umûmiyesi hakkında maarif
müdürünün mütâlaası", "Muallimin
ahvâl-i umûmiyesi hakkında teftiş
raporunun hûlasası", "Tedrîsât-ı âli-
ye dâiresinde mütâalası",

Belgenin konusu: Karaman
İdâdisinde görev yapan Matema-
tik Öğretmeni Sapançalı Hasan
Hüsnu'nün 1920-1921 Eğitim Öğ-
retim Yılı öğretmenlik sicil raporur-
dur.

Belgenin özeti: 6 Temmuz
1921 yılında Sapançalı Hasan
Hüsnu adına belge düzenlenen
sicill-i talim varakasının birinci
bölümünde kişinin kimlik bilgi-
lerine yer verilmiştir. İkinci bö-
lümde ise kişinin devlet memur-
lukları ile öğretmenlik ve eğitim
bilgilerine yer verilmiştir. Ayrıca
amirleri okul müdür ve Konya
Maarif Müdürü de Sapançalı'nın
öğretmenliğine dair görüş, kana-
atlerini ilgili alanlara yazmıştır.

Buna göre 1893'te doğan, Cen-
çioğulları sülalesinden Sapançalı
Hasan Hüsnu sırasıyla Mercân
İdâdisi, Mâliye Mektebinden alâ
derecede nişanla mezundur. Dâ-
rulmualliminden ehliyetnâmesi
(öğretmenlik sertifikası) vardır.
1913 yılında memurluğa 1915 yı-
lında da öğretmenliğe başlamıştır.
Karaman'da 800 kuruş maaşla ça-
lışmaktadır. Haftalık 24 saat derse
girmektedir. Öğretmenlik yanında
Karaman Hastanesinde memurluk
yapmaktadır. Bir alanda uzmanlı-
ğı yoktur. Derslerini aksatmadan
girmektedir. Yıl sonu sınavını geç-

Sapancalı Hasan Hüsnü, 1921, Karaman'da İbrahim Bey İmaretî taç kapısı önünde

mesine rağmen Karaman İdâdisi Müdürü ise onun öğretmenlik yapmaya yeterli olmadığı yönünde görüş belirtmiştir.

Belge dizini

Kişiler: Cenkci oğulları, Hüsnü Efendi, Mehmed Arif, Mehmed Ferid

Yer adları: Sapanca, Karaman, Konya,

Kurumlar: Karaman İdâdi Mektebi, Mâliye Mektebi, Mercan İdâdisi

Terim kavram: ders, faâl, genç, Gürcüce, idâdi, imtihan, Karaman İdâdi Müdürü, Konya Maarif Müdürü, Lazca, lisan (dil), Muallim, Program, Sicill-i Talim Varakası, talebe, Türkçe, Ulûm-ı Riyâziye Dersi Muallimi, ussâ, zeki,

Sapancalı Hasan Hüsni'nün Sicill-i Talim Varakası'nda ortaya çıkan veriler

Sapancalı'nın kişiliği

Sapancalı iyi huylu, zeki, çalışkan, etkin biridir.

Sapancalı Hasan Hüsni'nün kimliği

Sapancalı Hasan Hüsni adıyla meşhur olsa da resmi kayıtlardaki adı "Hüsni"dür. Bu belgeye girilme de baba adı Müderris Mehmed Bahaeddin Efendi'dir (Hasan Hüsni, 1338 / 1922). Cenki oğulları sülalesindedir. Sapancalı'da doğmuştur. Varakada yazılan Rumi 1314 (1898) doğum tarihine göre idadiyi (liseyi) 13 yaşında bitirmiş görünmekte ki bu pek ihtimal dâhilinde değildir. Yine Sapancalı'ya ait diğer bir belge olan 1922 tarihli sicill-i ahvâl (özgeçmiş) belgesindeki doğum tarihi olan Rumi 1309 (1893) tarihi (Hasan Hüsni, 1336 / 1920) daha doğru görünmektedir.

Sapancalı Hasan Hüsni, Karaman'a geldiğinde evli olmayıp çocuk sahibi değildir.

Sapancalı Hasan Hüsni'nün eğitim bilgileri

Sapancalı 1327 / 1911'de Mercan Lisesini ve 1329 / 1913'te Mâliye Mektebinden "a'lâ (pekiyi)" dereceyle mezun olarak nişan almıştır. Sapancalı'nın okulu alâ dereceyle ve nişan alarak bitirmesi başarılı bir öğrenci olduğunu göstermektedir.

Sapancalı, öğretmenlik yapabilmek için ayrıca dâru muallimînden (öğretmen okulu) ehliyetnâme (sertifika / öğretmenlik belgesi) almıştır.

Sapancalı'nın eğitim kariyeri, üst düzey olmalı ki, Konya Maarif

Müdürü Mehmet Ferit Uğur tarafından raporda kendi yazdığı bölümde özellikle vurgulanmıştır.

Sapancalı Hasan Hüsni'nün özlük bilgileri

Sapancalı'nın devlette göreve başlama tarihi Rumi 1329 Miladi 1913'tür. Yani 20 yaşında çalışmaya ve maaş almaya başlamıştır.

Sapancalı'nın Maarif yani Milli Eğitim'de göreve başlama tarihi ise Rumi 1331 Miladi 1915'tir.

Sapancalı Ulûm-ı Riyâziyye (Matematik) dersi öğretmenidir.

Sapancalı'nın 1920'deki maaşı 800 kuruştur. Haftalık girdiği ders saati 24'tür.

Yıllık girmesi gereken ders saati sayısı 864'tür. Bu da 36 hafta derse girmesi demektir.

Sapancalı ayrıca Karaman'da hastanede memur olarak çalışmaktadır. Hastanedeki maaşı 500 kuruştur.

Her ne kadar Ulûm-ı Riyâziyye Muallimi (Matematik Öğretmeni) olsa bir eğitim alanında ihtisası yoktur.

Sapancalı, yıl sonunda öğretmenlere uygulanan sınavdan başarı ile çıkmıştır.

Sapancalı'nın konuştuğu ve yazdığı diller

Sapancalı Türkçe, Lazca ve Gürcüce konuşabilirken Türkçe yazabilmektedir. Lazca ve Gürcüce bilmesi Kafkas kökenli olduğunu göstermektedir.

Sapancalı'nın öğretmenliğine dair resmi görüş ve değerlendirmeler

Belgede Karaman İdâdi Müdürü ile Konya Maarif Müdürünün görüş ve değerlendirmeleri vardır.

۳۲۷	عین و تاریخ و تاریخ و دعای یاسین - ۱۰۰	۳۲۷	عین و تاریخ و تاریخ و دعای یاسین - ۱۰۰
۳۲۸	عین و تاریخ و تاریخ و دعای یاسین - ۱۰۰	۳۲۸	عین و تاریخ و تاریخ و دعای یاسین - ۱۰۰
۳۲۹	عین و تاریخ و تاریخ و دعای یاسین - ۱۰۰	۳۲۹	عین و تاریخ و تاریخ و دعای یاسین - ۱۰۰
۳۳۰	عین و تاریخ و تاریخ و دعای یاسین - ۱۰۰	۳۳۰	عین و تاریخ و تاریخ و دعای یاسین - ۱۰۰
۳۳۱	عین و تاریخ و تاریخ و دعای یاسین - ۱۰۰	۳۳۱	عین و تاریخ و تاریخ و دعای یاسین - ۱۰۰
۳۳۲	عین و تاریخ و تاریخ و دعای یاسین - ۱۰۰	۳۳۲	عین و تاریخ و تاریخ و دعای یاسین - ۱۰۰
۳۳۳	عین و تاریخ و تاریخ و دعای یاسین - ۱۰۰	۳۳۳	عین و تاریخ و تاریخ و دعای یاسین - ۱۰۰
۳۳۴	عین و تاریخ و تاریخ و دعای یاسین - ۱۰۰	۳۳۴	عین و تاریخ و تاریخ و دعای یاسین - ۱۰۰
۳۳۵	عین و تاریخ و تاریخ و دعای یاسین - ۱۰۰	۳۳۵	عین و تاریخ و تاریخ و دعای یاسین - ۱۰۰
۳۳۶	عین و تاریخ و تاریخ و دعای یاسین - ۱۰۰	۳۳۶	عین و تاریخ و تاریخ و دعای یاسین - ۱۰۰
۳۳۷	عین و تاریخ و تاریخ و دعای یاسین - ۱۰۰	۳۳۷	عین و تاریخ و تاریخ و دعای یاسین - ۱۰۰
۳۳۸	عین و تاریخ و تاریخ و دعای یاسین - ۱۰۰	۳۳۸	عین و تاریخ و تاریخ و دعای یاسین - ۱۰۰
۳۳۹	عین و تاریخ و تاریخ و دعای یاسین - ۱۰۰	۳۳۹	عین و تاریخ و تاریخ و دعای یاسین - ۱۰۰
۳۴۰	عین و تاریخ و تاریخ و دعای یاسین - ۱۰۰	۳۴۰	عین و تاریخ و تاریخ و دعای یاسین - ۱۰۰

Sapancalı Hasan Hüsnü'nün Karaman İdadisinde düzenlenen 1921 tarihli Sicill-i Talim Varakası

Karaman İdâdî Müdürü Mehmet Arif'in görüş ve değerlendirmeleri

Sapancalı'nın meslek sevgisi orta seviyede gözlemlenmiştir.

Karaman İdâdî Mektebi Müdürü Mehmed Arif, onun öğretmenlik yapmaya yeterli olmadığı görüşünü, dâru'lmualliminden (öğretmen okulu) ehliyetname (kurs belgesi) almakla öğretmenlik yapamayacağı gerekçesiyle açıklıyor.

Sınıf yönetimi başarısız, alan bilgisi de yetersiz görülmüştür.

Konya Maarif Müdürü Mehmed Ferid'in görüş ve değerlendirmeleri

Konya Maarif Müdürü Mehmed Ferid, Sapancalı'nın derslerine girmediğini, sınavlarında bulunmadığını dolayısıyla onu değerlendirecek ve onun hakkında görüş verecek kadar bilgi sahibi olmadığını belirttiikten sonra onun lise ve maliye mezunu olmasının ve genel sınavlardan başarı ile çıkmasının sorumluluğundaki dersleri vermeye yeterli olacağı yönünde kayıt düşmüştür. Ancak Sapancalı'nın aynı zamanda hastanede çalışmasından rahatsızlığını dile getirip eğer hastanede çalışacaksa öğretmenliğinin bitirilmesi gerektiğini açıklamıştır.

Belgenin müfettiş ve tadrîsât-ı âliye dairesinin öğretmen hakkındaki görüş ve değerlendirmeleri için açılmış başlıkları boş kalmıştır.

Dönemin eğitim öğretim yapısına ait bilgiler

Öğretmenlerin yıl sonunda genel bir sınavdan geçtiği belge içeriğinden ortaya çıkmaktadır.

O dönem de yıllık eğitim öğre-

timin 36 hafta sürdüğü; Sapancalı'nın yıllık toplam ders saati olan 864 (24x36) saatten anlaşılmaktadır.

O dönemde bugün olduğu gibi her dersin bir programı olduğu, bu programa uygun ders verildiği, öğretmenlerin de programa göre ders verip vermediği, programdan geride olup olmadıkları da okul müdürü ve müfettişler tarafından takip edildiği belge üzerinden görülmektedir.

Aslında bu sicil-i ta'lîm varakası, bir bakıma yaklaşık 10 yıl öncesine kadar öğretmenler için doldurulan "sicil raporu"dur.

Şehir tarihine ait bilgiler

Belgede dolaylı biçimde şehir tarihine dair ama çok önemli bir bilgi vardır. Tablonun bilgi başlıklarından "*Muallimin dersi terk itmesi ne gibi mazeretlere müsneddir? Öğretmenin dersi terk etmesi hangi sebeplere bağlıdır?*" sorusunun cevabında "ussât"ın (isyancıların) şehre girmesinden ve okula da askerlerin yerleşmesinden dolayı öğretmenin 240 saat derse giremediği yazılmıştır.

Sapancalı'nın haftalık 24 saat dersi olduğuna göre 240 saat ders, 10 hafta etmektedir. Yani, isyancılar yüzünden 70 gün şehirde eğitim öğretim yapılamamıştır. Peki bu isyancılar kimlerdir, hangi yıl şehri işgal ettiler? Bu sorunun cevabını 1920-1921 yıllarındaki olaylar içinde aramak gerekir ki o olay da "Delibaş Mehmet İsyanı"dır. Delibaş Mehmet İsyanı 22 Kasım 1920'de bittiğine göre eşkiya, Karaman'ı eylül, ekim ve kasım aylarında işgal etmiş olmalıdır. Zaten Delibaş İsyanı'nı görmüş ve yaşamış olan 1903 doğumlu Durmuş Ali Gülcan, kendi kitabında o günleri, ayrıntılarıyla anlatılır (Önder,

1953; Gülcan, 1994).

Durmuş Ali Gülcan'ın verdiği bilgiye göre Delibaş'ın adamları Hamza Zindanı (Türk Dünyası Parkı, Dağ Otelı arasındaki tarihi mağara) tarafından Siyahser Camii önlerine gelerek bu civardaki askeri depoyu basarlar ve iki bekçiyi derdest ederler. Daha sonra aldıkları silahlarla Hükümet Konağı'nı (Yunus Emre Ortaokulu) işgal edip kaymakamı hapse yakalarlar. Bu arada Hükümet Konağı yanındaki hapishaneyi boşaltarak kendilerine taraftar çoğaltırlar (Gülcan, 1994: 68-75).

Gülcan'a göre eşkıya topu topu Karaman'da ik buçuk gün kalmıştır. Ancak Adana'dan gelen alayın isyancıları bastıramayıp geri çekilmesi, yine Adana'dan makineli silah taşıyan birliğin gelmesinin beklenmesi durumları birlikte ele alındığında isyancıların şehirde kalma süresinin 10-15 gün olduğu değerlendirilebilir.

Sonuç ve tartışma

Sapancalı Hasan Hüsnü'nün 1337 / 1921 tarihli Sicil-i Talim Varakası görüldüğü üzere öğretmenin kimlik, kişilik, öğretmenlik, sınıf yönetimi, ders işleme, eğitim öğretim faaliyetleri yanında şehir tarihine kaynaklık etmektedir.

1921 tarihli bu sicil-i ta'lim varakasında Sapancalı'nın kendi doğum tarihini niye yanlış girdiği ilginç bir durumdur. Oysa 1922 yılında düzenlenen sicil-i ahvâl varakasındaki bilgiler daha sağlam daha düzenlidir.

Genel sınavlardan başarılı çıkmasına, derslerine tam girmesine rağmen okul müdürünün Sapancalı hakkında kişiselleşmeye varan olumsuz hatta ağır görüş bildirmesinde iki neden olasıdır. Gerçekten o yıllarda eğitim öğretimde yetersiz ve başarısız olabileceği olasılığını;

maalesef yıl sonundaki sınavlardan başarılı çıkması, çok enerjik ve eylem insanı özelliği taşıması ortadan kaldırmaktadır.

O zaman daha gerçekçi bir neden; olarak müdür ve müdür yardımcısı statüsünde iki devlet görevlisinin aynı iş ortamında çatıştıklarını, okul müdürünün kişisel duygularla keyfi görüş belirttiği, öğretmene karşı yanlı hatta kasıtlı bir tutum içinde olduğu söylenebilir.

Ancak yine de okul müdürü, Sapancalı'nın girişken, çalışkan ve zeki kişiliğini, göz ardı etmeden resmi kayıtlara dökmüştür.

Konya Maarif Müdürü Mehmet Ferit Uğur yargısız infazdan kaçındığı gibi Sapancalı'yı değerlendirirken onun yüksek derecelere mezun olduğu itibarlı okulları referans almıştır.

Dönemin Konya Maarif Müdürü Mehmet Ferit Uğur (Çelik, 2021) da döneminin çok yönlü, çok üretken çok tanınan bir insanıdır.

Kaynakça

- Çelik, A. (2021). Konya Maarif Müdürlüğünden Mehmet Ferit Uğur. *Akademik Sayfalar*, 20(38), 593-602.
- Doğan, H. (2017, 03 01). Karaman Kazası Eğitim Faaliyetleri (1898-1940). *MCBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(1), 823-864.
- Gülcan, D. A. (1994). *Kökenleriyle Konya'nın Delibaşı İsyanı ve Bu Olayın Karaman'a Sıçrayışı*. Eskişehir: Uğur Ofset.
- Koçer, D. (2011). Sapancalı Cenkçioğlu Hasan Hüsnü (Savaşçın). *İmaret*(5), 97-105.
- Maarif Nezareti. (1332 / 1916). *Darülmuallimin ve Darülmülalimat-ı İptidaiye Talimatnamesi*.
- Önder, M. (1953). *Milli Mücadelede Konya -1- Delibaş Hadisesi*. Konya: Yeni Kitap Basımevi.
- Sapancalı Hasan Hüsnü. (1922). Hasan Hüsnü Bey'in 1922 Tarihli Sicil-i Ahvâl Varakası. Karaman: Mehmet Yılmaz Savaşçın, Nevzat Topal.
- Sapancalı Hasan Hüsnü. (1921). 1920-1921 Sene-i Devriyesi Hüsnü Efendi Sicil-i Talim Varası. Karaman: Karaman İdadisi.
- Toıpal, N. (2021). *Bir Cumhuriyet Aydını Muallim Hasan Hüsnü (Savaşçın)*. İstanbul: Doğukütüphanesi.

Murat
YAYLACI

YABANCI GEZGİNLERİN GÖZÜNDEN KONYA OVASI'NDAKİ BAZI KÖY ODALARI

Kültürümüzün önemli bir parçası olan köy odaları günümüzde her ne kadar unutulmaya ve yok olmaya yüz tutsa da tarihte önemli bir yere sahiptir. Orta Anadolu'nun neredeyse her bölgesinde bulunan köy odaları, özellikle Konya kırsalında tarihte oldukça yaygın bir şekilde karşımıza çıkmaktadır.

Köy odaları yolcuların misafir edilip, yeme içme, barınma gibi her türlü ihtiyaçlarının karşılandığı ayrıca bunun dışında köy halkının da dini bayramlar, düğün, cenaze gibi özel toplantılar ve eğlence amacıyla bir araya geldikleri yapılardır. Bu meskenler tarih boyunca Türklerin hem misafirhaneleri olmuş, hem de önemli kararları aldıkları karar-gâh merkezleri olmuştur.

Bu yapılar genellikle tek göz

oda ve mabeyinden oluşur. Misafirlerin binek hayvanlarının barınacağı ahır ve samanlık gibi yapılar da odanın alt kısmında veya bağımsız bir bölümde bulunur.

Türk kültüründe misafirperverlik önemli bir husustur. Misafire son derece önem verilmiştir. Dili, dini, ırkı ne olursa olsun tanrı misafiri gözüyle bakılmıştır. Konya kırsalında özellikle ova köylerinde bulunan odaların girişleri genellikle sokak veya caddeye bakar, odanın duvarının dış cephesinde köşede üst kısmında basamak şeklinde kertikler bulunur bu, odanın herkese açık olduğunu işaret etmektedir. .

Köy odaları yerli ve yabancı birçok yolcunun misafir edildiği meskenlerdir. Büyük yerleşim yerlerinde hanlarda konaklayan yabancı gezginler, kırsalda misa-

firperver köylüler tarafından karşılanıp köy odalarında ağır-
lanmışlardır.

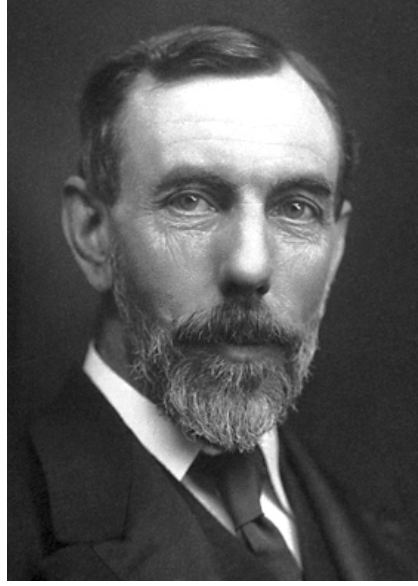
1835 yılında Halep'ten İstanbul'a doğru yolculuğunu kaleme aldığı, "Aleppo to Stamboul" isimli eserinde Rev. Vere Monro Konya ovasının kırsalında mola vermek için uğradıkları İsmil'de karşılaşma biçimlerini ve odada misafir edilişlerini şöyle anlatır;

"Saat 10.00'da İsmil'e ulaştık. Köye yaklaştığımızı ölüleri bile uyandıracak şevkle haber veren köpekler dışında hiçbir yaratık görünmüyordu... Belli bir süre sonra birisi evden çıktı, yanımıza gelerek bizi içeriye girmemiz için karşıladı. Atlarla onu takip ettik. Onların oturduğu evin yan tarafında bir odaya geçtik. Evin çirkin yapısını odanın temizliği telafi ediyordu. Zemin süpürüldü ve yere paspaslar serildi. Önümüze mükemmel bir kebab, pilav ve yoğurt konuldu. Yiyecekler belki bizimkinden azdı ama en iştahsız adamın bile iştahını açacak şekildeydi. Temiz bir tepside cıllanmış bardaklardaki içecekler yemeğe lezzet kattı. Bu görkemli sofraya hiçbir ücret alınmadığı için çok şanslıydık.

Gün doğarken atlarımızı hazırladık, fakat ayrılmadan önce bizi kahvaltıya çağırdılar. Kremalı tatlı (kaymak) çok güzeldi... Ben daha önce böyle bir lezzet tatmadığımı söyledim..."⁽¹⁾

İngiliz kadın seyyahlardan Mary Esme Gwendoline de 1881 yılında eşi ve arkadaşları ile birlikte geldikleri İsmil'de konaklamışlardır;

"...Öğleye doğru İsmil'e ulaştık.

William Ramsay

Mary Esme Gwendoline

(1) Rev. Vere Monro, Aleppo to Stamboul, Londra 1835, s.281-282

Konuksever bir şekilde karşılanıp misafir odasına götürüldük. Atlarımız iyi bir ahıra bağlandı. Yaşlı bir Türk bizi iyi bir şekilde karşıladıktan sonra kahve hazırlamaya başladı. Bu sırada birkaç yaşlı Türk daha geldi ve bu yaşlı insanların saygı konusunda tuhaf bir şekilde birbirine benzediklerini fark ettim. Bu ağırbaşlılık ve saygı törelerinden gelen bir olgunluktu...

... Yabancıların kaldıkları odalar çok temizdi ve fazla kullanılmıyordu. Kayseri ve Nevşehir'den bu yana konuk odaları baya iyileşmişti. Biz küçük asyanın en Muhammedî kesiminin merkezindeydik. Onları dinleri böyle olmaya zorluyordu, şüphesiz Hıristiyanlardan daha temizlerdi. İmkân buldukça birçok Hıristiyan evinde de yemek yedik ama bir Müslümanın evini tercih ederdik..."⁽²⁾

1900 yılına gelindiğinde ise Alman seyyah Bodemayer Kon-

ya'dan yola çıkarak Ereğli istikametine doğru ilerlerken Yarma'ya ve İsmil'e gelir bu yerlerdeki izlenimleri ve köy odaları hakkındaki düşünceleri şöyledir;

"Bir saatlik yolculuktan sonra, Yarma'ya geldik. Köyü çevreleyen sadece bir girişi çıkışı olan uzunca bir kerpiç duvar vardı. Kerpiç evlerin pencereleri çok küçüktü, hemen hemen hiç ışık girmiyordu. Evler birbirine çok benziyordu ve çok yakın yapılmıştı. Yola en yakın yapılan ev köy odasıydı. Bu Anadolu'da bir gelenektir. Her Türk köyünde yolcu ve misafirlere tahsis edilmek üzere bir oda muhakkak bulunurdu. Bu şekilde misafirperverlik kolay kolay bulunamazdı. Burada uzunca süre dinlendik. Konservelerimizi çıkardık, açık havada öğlen yemeğimizi yedik. Yemek yerken köylüler bizi merakla izlediler. Yarma'da geceleme istemediğimizden altı saatlik bir yolculuktan sonra İsmil'e ulaştık. Yol boyunca birçok şey topladık.

(2) Stevenson, Mary Esme Gwendoline Grogan, Our ride through Asia Minor, s.301-302-303

Bizi İsmil'de adeta bir tören havasında çok iyi karşıladılar. Bizim için köy odasında düzgün bir yer ayırmışlardı. Odanın altı ahır olarak kullanılıyordu. Yerler temiz halılarla kaplıydı ve köşelerde oturak minderleri vardı. Köylüler köşelere bizi oturttular. Uzunca bir süre yoldan sonra dinlenmeyi tercih ederdik ama bir saat boyunca onlarla sohbet etmek zorunda kaldık. Bize fincanlarla yarıya kadar telve olan kahve ikram ettiler. Sigaralar da bendendi. Anadolu'da köylülerle yorucu sohbetler olurdu. Çünkü onlar her şeyi öğrenmek isterlerdi. Sohbet sıklıkla siyasete gelirdi. Türklerle Alman ilişkileri ve özellikle Rus ilişkileri konuşulurdu.

Köy odasında kalan misafirleri bir köylü öğlen yemeğine diğeri akşam yemeğine götürür böylece ikramlarda bulunurlardı. Onları kırmamak için davetlerini kabul ederdik. Bu ikramlar karşısında para verdiğimiz zaman kabul etmezlerdi. Ancak hediye reddetmiyorlardı. Türkiye ziyaretimizin bu kadar ucuza mâl olacağını tahmin etmemiştik. Ziyaretimizde sohbetin en zor olan kısmı da bizim burada olma sebebimizi anlatmaktı. Bizi hep ajanlıkla ve casuslukla suçluyorlardı. Bizim iznimizin olup olmadığını soruyorlardı. Bizim başka işle meşgul olup olmadığımızı anlayan kadar sıkı bir kontrole tabi tutuyorlardı. Yanımızdakilerle genellikle işaret dili ile anlaşılıyorduk. Bu taraflar avcılar için vazgeçilmez yerlerdi. Bir sürü kuş türü vardı. Gökyüzünde akbabalar ve kartallar sürekli uçuşuyorlardı...⁽³⁾

1907 yılında Karaman, Karapınar ve Aksaray bölgesinden ge-

çen İngiliz gezgin William Ramsay'ın da notlarında Karaman'dan Karapınar'a kadar olan bölgede ilerlerken Hotamış'ta bir köy odasında kaldıkları yazmaktadır;

“Yetersiz çitlerle çevrili birkaç küçük dağınık köy gördük. Öğle yemeği için bunlardan birinde durduk. Büyüleyici bir konuk odasına (köy odası) alındık. Köyün ileri gelenleri geldi ve benimle uzunca bir süre sohbet ettiler. Onlar bu köyde yaşayan Türkmenlerdi. Hotamış'ta, büyükçe bir köy odası vardır. Çadır kurduk, köy odasında dinlendik, ekşi süt ve kahve içtik, gözün alabilirdiğince bir düzlük vardı.”⁽⁴⁾

1913 yılında Temmuz ayında Macar araştırmacılardan Bela Hovart Konya'dan yola çıkıp do-

(3) Hauptmann E.Von Bodemayer, Quer Durch Klein-Asien In Den Bulghar-Dagh, s.54-55

(4) ZENGİN, Adem, Karapınar “Sultanîye Şhregizi”, Karapınar B.K.Y.,2012, s.22

ğuya doğru ilerlerken Yağlıbayat köyüne uğramış burada bir gece konakladığı köy odası hakkında şu ifadeleri kullanmıştır;

“Köy odası kavramı ilginç bir kavram Türklerde, köyün misafir odası gibi anlaşılıyor. Evler tek göz odalardan oluştuğu için, aslında bu kavram köyde misafirler için ayrılan bir binayı ifade ediyor. Köyden gelip geçen tanrı misafirleri geceleri burada konaklayabiliyorlar. Çatısı çamurdan yapılmış küçük bir kulü-

be. Duvarlar delinerek pencere açılmış. Kapısı o kadar alçak ki, eğilmeden içeriye geçemiyorsunuz. İçeride birkaç hasır veya battaniye bulunuyor. Köy odası köylülerin toplanma ve eğlence yeri olarak da kullanılıyor.”⁽⁵⁾

Bu notlarda görüldüğü gibi, Konya'nın ovadaki köy odalarının durumu ve köylülerin misafirperverlikleri yabancılar üzerinde olumlu etkiler bırakmıştır.

Günümüzde bu odalardan halen ayakta kalmayı başarabilenler olsa da, artık imkânların artması ve ulaşımın kolaylaşması ile odaların misafir ağırlama işlevi yok denecek kadar azalmıştır.

Kaynaklar

MONRO, Rev. Vere: Aleppo to Stamboul, London, 1835

MR. SCOTT- Stevenson: Our Ride Through Asia Minör, London, 1881

ZENGİN, Adem, Karapınar “Sultaniye Şh-rengizi”, Karapınar B.K.Y.,2012

B. HOVART, Anadolu 1913, İstanbul, 1996

HAUPTMANN, E. Von. Bodemayer: Quer Durch Klien Asien Bulgar Dagh, 1900

(5) B. Hovart, Anadolu 1913, İstanbul 1996, s.30-31

